

Vejledning til standard tilgængelighedsstrategi i byggeprojekter

2 udgave
Maj 2019

Vejledningen er udarbejdet af tilgængelighedsauditør K. Bos v/Aalborg Kommune, Sundheds- og Kulturforvaltningen

Anvendelse af vejledningen

En tilgængelighedsstrategi skal være projektspecifik og indeholde en overordnet beskrivelse af gældende brugerbehov, lovkrav og anvisninger og hvordan disse imødekommes i projektet. Strategien indeholder ikke dybdegående beskrivelse af alle enkeltstående lovkrav, idet disse findes i kravsspecifikationerne og lovsamlingen.

Tilgængelighedsstrategien bør tage udgangspunkt i projektrammer, dispositionsforslaget, projektgruppemøder og bygherremøder. Tilgængelighedsstrategien kan med fordel indgå i byggeprogrammet under punktet Handicap tilgængelighed og benyttes som opslagsværk i alle projektfaserne, når der berøres tilgængeligheds fokuspunkter.

Der kan benyttes billeder og tegninger i strategien.

Tekster skrevet med kursiv i teksten er eksempler og bør ikke medtages i den projektspecifikke tilgængelighedsstrategi. Tekster med almindelig skrift kan indgå i strategien, hvor det er relevant.

Projekt:

Bygherre:

Telefonnummer:

Bygherrerådgiver:

Telefonnummer:

Arkitekt:

Telefonnummer:

Projekterende:

Telefonnummer:

Tilgængelighedsauditør:

Telefonnummer:

Tilgængelighedsstrategien er udarbejdet af: _____

Dato:

Indhold

FORORD	3
MÅLGRUPPEN	3
BÆRENDE PRINCIPPER OG VÆRDIER FOR TILGÆNGELIGHED	4
FOKUSPUNKTER FRA BYGNINGSREGLEMENT OG SBI ANVISNINGER	4
LOVGRUNDLAG	6
AFVIGELSER	7
TILGÆNGELIGHEDS NIVEAUER OG BYGNINGSAFSNIT	7
STRUKTUR OG FUNKTIONER	9
DEN VIDERE PROCES	12

Forord

Tilgængelighedsstrategien fastsætter de overordnede principper for tilgængeligheden i projekt _____ og beskriver de værdi- og fokuspunkter, der vedrører projektets tilgængelighed. Derudover beskrives overordnet, hvordan der differencernes imellem kvalitetsniveauerne og hvordan brugerbehovene imødekommes.

Hvis disponering og projektering af udearealerne endnu ikke er færdiggjort, vil en tilgængelighedsstrategi over de udvendige arealer blive fremsendt som tilgængelighedsstrategi appendiks 1 i forbindelse med ansøgning om byggetilladelsen.

Tilgængeligheds fokuspunkterne berører både den fysiske, visuelle og akustiske tilgængelighed, rumdisponering, inventar og anvendelse af hjælpemiddelteknologi med et passende kvalitetsniveau af tilgængelighed for øje.

Målgruppen

I dette afsnit gives en beskrivelse af målgruppen og dennes særlige behov. Hvis der er flere målgrupper beskrives de hver for sig.

Målgruppen opdeles i primær og sekundær målgruppe, fordi alle byggeprojekter skal imødekomme de syv officielle handicapgrupper som byggelovgivningen og SBI anvisninger tager udgangspunkt i. Den sekundære målgruppe er den projektspecifikke målgruppe.

Primær målgruppe

Bygning og bygningsnære udearealer skal imødekomme de syv danske officielle handicapgrupper:

- Kørestolsbrugere
- Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser
- Synsnedsættelser
- Hørenedsættelser
- Allergi og astma ramte
- Psykiske lidelser og hjerneskader
- Læse og sprog vanskeligheder

Sekundær målgruppe: Projektets brugere

Eksempel:

Husets beboere er borgere med meget forskelligartet sygdomshistorik og funktionsniveau, der indeholdes i den primære brugergruppe. Det særlige er, at de alle er ramt af demens i middel eller svær grad. Der arbejdes derfor ud fra SBI anvisningen Plejeboliger for mennesker med demens.

Bærende principper og værdier for tilgængelighed

Her beskrives de for projektet bærende principper og værdier i forhold til tilgængelighed for både beboere, besøgende og frivillig arbejdskraft i forhold til tilgængelighed er:

Eksempel:

- Tryghed
- Overskuelighed
- Hjemlighed
- Ligeværd
- Demensegnet
- Selvstændighed
- Socialt samvær
- Rummelighed

De bærende principper og værdier kommer til udtryk igennem:

Eksempel:

Projektet signalerer hjemlighed igennem valget af små boenheder, afbrudte gangforløb, fravalg af gulv til loft glaspartier, materiale valg i boenhederne, flere forskellige lyskilder i hvert rum, inventar, der matcher beboernes eget inventar samt et aktivt farvebrug.

Resultatet er at hjemlighed hovedsageligt vægter i følgende afsnit;

- boliger undtaget badeværelse
- Fællesstuer
- Gangarealer

Hjemligheden nedprioriteres i de områder, der er offentlig tilgængelige og hovedsageligt fungerer som arbejdsplads. I nedenstående områder gives der en positiv institutions atmosfære ved hjælp af åbne, gennemsikkelige rum med store glaspartier:

- Vindfang
- Foyer
- Reception
- Kontorer
- Trapper
- Café
- Trænings- og multirum

Fokuspunkter fra Bygningsreglement og SBI anvisninger

Projektets særlige fokuspunkter i tilgængeligheden, som der er krav om fra bygningsreglementet og SBI anvisningerne: (Sort markering er lovkrav og grå markering er vejledning/anvisning).

Eksempel:

Indendørs

- Elevator størrelse, lys, lyd og taktile elementer
- Gangbredder
- Støtte og sidde muligheder i udvalgte gangforløb
- Markering ved forskelle i farve og materiale på døre, vægge, lofter og gulve
- Dørbredder med plads til senge, kørestole eller to passerende mennesker
- Temperaturforhold og luftkvalitet – herunder allergi hensyn i materiale- og møbel valg
- Skiltning / wayfinding inkl. ledelinier
- Belysning – både døgnrytme belysning, aktivitets belysning og stærk belysning
- Dagslys ind i bygningen
- Vindue brystningshøjder, der tilgodeser sengeliggende og siddende beboere
- Afskærmning for sol uden at tage udkig fra vinduer
- Akustik inkl. lydisolering mellem boliger
- Teleslynge ved fælles tv apparater, i multirum og evt. samtalerum
- Handicaptolletter/bad med plads til to plejere og en beboer
- Handicaptolletter i fællesarealer for selvhjulpne besøgende
- Flugtveje der kan benyttes af alle
- Manøvrepads i opholds- og soverum
- Manøvreaktuel i fællesrum
- Pladsforhold i fælles spise/køkkenarealer
- Stikkontakter farve og placering i afstand fra gulv og hjørner
- Møblering der imødekommer de forskellige menneskekroppe
- Trappemarkering og håndlister

Udearealerne

- Adgangsområde fra offentligt fortov til indgang
- Parkeringsareal og af- og påsætnings område
- Adskillelse af trafikformer på adgangs- og tilkørselsarealer
- Belægning på fodgænger arealer
- Ledelinienet
- Belysning på adgangsarealer
- Niveaufri udearealer
- Niveaufri adgang til alle yderdøre
- Skiltning på adgangsarealer og hovedindgang
- Siddepladser med hvilemulighed ved af- og påsætningsområdet, terrasser og have
- Beplantning

Lovgrundlag

I projektets bygninger og bygningsnære udearealer skal det sikres, at den af bygherre definerede brugergruppe – inklusive brugere med funktionsnedsættelser, kan benytte byggeriet. Derfor skal projektets lovmæssige grundlag i forhold til tilgængelighed beskrives her. Det kan eksempelvis være, at byggeriet er omfattet af en bestemt lov, ISO standard eller SBI anvisning. Hvis der i projektet skal ansøges byggesagsbehandler om dispensation for nogle tilgængelighedskrav, skal det indgå i dette afsnit.

Lov og anvisningsgrundlaget er udarbejdet af Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen og Statens Byggeforskningsinstitut.

Et overblik over materialet kan ses her:

Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen: <http://byggningsreglementet.dk/> og særligt i forhold til tilgængelighed <http://byggningsreglementet.dk/>

Statens Byggeforskningsinstitut: <https://sbi.dk/tilgaengelighed/Pages/Start.aspx>

Projektets bygninger og bygningsnære udearealer vil efterleve de nyeste og relevante krav, anvisninger og kommunale politikker jævnfør nedenstående liste:

Eksempel:

Lov, reglement, anvisning vejledning, politik	Projektdeel	Beskrivelse af hvordan krav og anvisninger opfyldes
<i>Nyeste Bygningsreglement tilgængelighedskrav</i>	<i>Bygning og bygningsnære udearealer</i>	<i>Alle tilgængelighedskravene i BR imødekommes på kvalitetsniveau A, B eller C i projektets inde- og udearealer. Differenceringen mellem dem specificeres i nedenstående tekst.</i>
<i>SBI anvisning Plejeboliger for mennesker med demens</i>	<i>Boliger og Fællesopholdsarealer</i>	<i>Denne anvisning imødekommes på de tilgængelighedselementer, der findes i fællesarealerne inde og ude samt i boligen med øget fokus på niveaufri adgang, farve og materiale valg, akustik og teleslyngeanlæg samt pladsforhold i alle rum</i>
<i>Kommunal Handicappolitik</i>	<i>Generelt</i>	<i>Handicappolitikken opfyldes igennem BR kravene. Til den tilhørende FN konventionen for mennesker med handicap, skal der være særlig opmærksomhed på kravet om, at visse skilte skal suppleres med blindeskrift eller hævet skrift. Derudover er der i FN konventionen nævnt mulighed for inddragelse af designprincipperne i Universel Design. Disse principper er ligestillet, brugbarhed, fleksibilitet, enkelhed, letforståelig, hensigtsmæssig dimensionering og plads for adgang og brug.</i>
<i>Aalborg Kommunes Bæredygtighedsmanual Kap. 13</i>	<i>Generelt</i>	<i>Eksamineret tilgængelighedsauditør inddrages og udarbejder tilgængelighedsstrategi og audits mindst en gang i hver projektfase. Der udarbejdes: belysningsplan – farveprofil - wayfindingsprofil.</i>

Afvigelser

Eksempel:

Der ansøges om dispensation fra BR krav om etablering af niveaufri adgang via rampe med hældning på 1:20 fra havesti til vaskerihuset. Da terrænet er meget kuperet vil en rampe med hældning 1:20 blive for lang i forhold til brugernes gangdistance og kørestolsbrug. Hældningen på rampen bliver 1:30.

Der ansøges om dispensation fra BR krav om opsætning af håndlister på alle gangarealer. I stedet udvælges specifikke gangforløb i boenhederne med håndlister.

Tilgængeligheds niveauer og bygningsafsnit

Alle tilgængelighedselementer kan inddeles i kvalitetsniveau A, B eller C jævnfør Statens Byggeforskningsinstitut.

I bygning og på udearealerne skal projektet som minimum opfylde SBI anvisning tilgængelighedsniveau A, B eller C. I dette afsnit beskrives differenceringen mellem og placeringen af tilgængelighedsniveauerne og eventuelt Universel Design niveauet.

For at få et overordnet overblik over, hvordan brugergrupperne prioriteres i de forskellige bygningselementer udfyldes der et skema for hver type enhed/funktion.

Universel design	Højere niveau end BR og SBI. I Universel Design er tilgængelighedselementer integrerede løsninger, der imødekommer den brede mangfoldighed
SBI Kvalitetsniveau A	Er højeste SBI niveau og svarer til behov for mennesker med stort plejebenhov
SBI Kvalitetsniveau B	Er mellemste SBI niveau og svarer til niveauerne i SBI anvisningerne
SBI Kvalitetsniveau C	Er laveste niveau svarende til BR niveau

Eksempel:

Foyer og reception	Prioritet				
	Universel Design	Kvalitet A	Kvalitet B	Kvalitet C	Ikke relevant
Brugergruppe					
Kørestolsbrugere					
Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser					
Synsnedsættelser					
Hørenedsættelser					
Allergi og astma ramte					
Psykiske lidelser og hjerneskader					
Læse og sprog vanskeligheder					
Særlig målgruppe					

<i>Fælles adgangsveje herunder trapper og elevatorer</i>	Prioritet				
Brugergruppe	Universel Design	Kvalitet A	Kvalitet B	Kvalitet C	Ikke relevant
Kørestolsbrugere					
Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser					
Synsnedsættelser					
Hørenedsættelser					
Allergi og astma ramte					
Psykiske lidelser og hjerneskader					
Læse og sprog vanskeligheder					
Særlig målgruppe					

<i>Kontorer</i>	Prioritet				
Brugergruppe	Universel Design	Kvalitet A	Kvalitet B	Kvalitet C	Ikke relevant
Kørestolsbrugere					
Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser					
Synsnedsættelser					
Hørenedsættelser					
Allergi og astma ramte					
Psykiske lidelser og hjerneskader					
Læse og sprog vanskeligheder					
Særlig målgruppe					

<i>Fælles multirum</i>	Prioritet				
Brugergruppe	Universel Design	Kvalitet A	Kvalitet B	Kvalitet C	Ikke relevant
Kørestolsbrugere					
Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser					
Synsnedsættelser					
Hørenedsættelser					
Allergi og astma ramte					
Psykiske lidelser og hjerneskader					
Læse og sprog vanskeligheder					
Særlig målgruppe					

<i>Café</i>	Prioritet				
Brugergruppe	Universel Design	Kvalitet A	Kvalitet B	Kvalitet C	Ikke relevant
Kørestolsbrugere					
Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser					
Synsnedsættelser					
Hørenedsættelser					
Allergi og astma ramte					
Psykiske lidelser og hjerneskader					
Læse og sprog vanskeligheder					
Særlig målgruppe					

<i>Boenhedernes fællesarealer</i>	Prioritet				
Brugergruppe	Universel Design	Kvalitet A	Kvalitet B	Kvalitet C	Ikke relevant
Kørestolsbrugere					
Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser					
Synsnedsættelser					
Hørenedsættelser					
Allergi og astma ramte					
Psykiske lidelser og hjerneskader					
Læse og sprog vanskeligheder					
Særlig målgruppe					

<i>Bolig</i>	Prioritet				
Brugergruppe	Universel Design	Kvalitet A	Kvalitet B	Kvalitet C	Ikke relevant
Kørestolsbrugere					
Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser					
Synsnedsættelser					
Hørenedsættelser					
Allergi og astma ramte					
Psykiske lidelser og hjerneskader					
Læse og sprog vanskeligheder					
Særlig målgruppe					

<i>Fælles adgangsveje herunder trapper og elevatorer</i>	Prioritet				
Brugergruppe	Universel Design	Kvalitet A	Kvalitet B	Kvalitet C	Ikke relevant
Kørestolsbrugere					
Ben, arm og hånd funktionsnedsættelser					
Synsnedsættelser					
Hørenedsættelser					
Allergi og astma ramte					
Psykiske lidelser og hjerneskader					
Læse og sprog vanskeligheder					
Særlig målgruppe					

Struktur og funktioner

Her gives en overordnet beskrivelse af disponeringen af bygningens sammenhæng og brugerens flow i bygning og udearealer i forhold til lovkrav og brugerbehov ud fra nedenstående elementer:

- [2 Bygningers omgivelser](#)
- [2.1 Er der parkeringsmuligheder tæt på indgangen?](#)
- [2.2 Er trafikformer tydeligt adskilt?](#)
- [2.3 Er belægninger på adgangsarealer faste og jævne?](#)
- [3 Bygningers udformning](#)

- [3.1 Er der niveaufri adgang til alle yderdøre?](#)
- [3.2 Er der tilstrækkelige dør- og gangbredder?](#)
- [3.3 Er fælles adgangsveje tydeligt markeret?](#)
- [3.4 Er information om bygningen letforståelig?](#)
- [3.5 Er der niveaufri adgang til alle enheder?](#)
- [3.6 Er trapper sikre og gangvenlige?](#)
- [3.7 Har elevatorer de krævede funktioner?](#)
- [3.8 Er der wc-rum de rigtige steder?](#)
- [3.9 Er der pladser til kørestolsbrugere blandt publikumspadser?](#)
- [3.10 Har hoteller m.v. tilgængelige sengepladser?](#)
- [4 Brugerbetjente anlæg](#)
- [4.1 Kan brugerbetjente anlæg betjenes af alle?](#)
- [5 Flugtveje](#)
- [5.1 Er flugtveje tilgængelige for alle?](#)
- [6 Indeklima](#)
- [6.1 Er der gode temperaturforhold?](#)
- [6.2 Er der god luftkvalitet?](#)
- [6.3 Er der god akustik?](#)
- [6.4 Er der gode lysforhold?](#)
- [7 Installationer](#)
- [7.1 Er der teleslynge i forsamlingsrum?](#)
- [8 Ombygning og ændret anvendelse](#)
- [8.1 Overholdes krav ved væsentlige ombygninger?](#)
- [8.2 Er der niveaufri adgang ved ikke-væsentlige ombygninger?](#)
- [8.3 Er 9 procent af byggesummen reserveret til tilgængelig indretning?](#)
- [8.4 Overholdes krav ved væsentlig anvendelsesændring?](#)

Eksempel:

Brugerens flow inde i bygningen tager udgangspunkt i en opdeling af de otte boenheder og fællesarealet. Bebyggelsen er i sin struktur samlet med otte boenheder, der er bundet sammen af en fællesbygning. Boenhederne er orienteret mod havearealet og fællesarealerne er orienteret mod bygningens facade mod parkeringsområdet. De forskellige multirum og træningsrum i bygningerne er centralt orienteret imod et samlet stort foyer-område. Foyer-området indeholder hovedindgangen til bygningen, hvorfra der kan opnås adgang til alle husets funktioner. Receptionen er placeret i tæt forbindelse med hovedindgangen. Fra foyer-området er der direkte adgang til den øvre etage via elevatorer eller trappeforløb.

Foyer området rummer flere funktioner såsom cafe, ventearealer og reception. Igennem Foyer-området vil der være adgang til handicaptolletter toiletter. Derudover danner foyeren forbindelse til de forskellige boenheder. De enkelte boenheder identificeres ved skift i gulvbelægningen, hvor der sammen med rumskabende elementer identificeres områder for vente og ophold mv

Boenhederne er placeret op mod hovedbygningen. De otte boenheder har alle otte to værelseslejligheder, samt fælles ophold og spisestue. Det offentlige adgangsområde vil ved et ethvert ærinde ind i bygningen føre gæster igennem de offentlige områder frem til personalet i receptioner.

Wayfinding og orientering i bygningerne er et fokusområde, som i samarbejde med bygherrens organisation vil blive bearbejdet yderligere i den igangværende projekteringsproces. På nuværende tidspunkt i forbindelse med nærværende myndighedsansøgning indgår tegninger visende den overordnede fordeling af det kommende flow af beboere, besøgende og personale.

Der henvises til oversigtstegninger sidst i manualen, hvor fordelingen af kategorier for de enkelte bygningsafsnit er vist.

Facaderne i foyer-området er primært glasfacader, markering af disse glasfacader forventes i videst muligt omfang at være af bygningsmæssig karakter. Herunder radiatorer monteret ved gulvet samt med den endelige indretning og møblering for de forskellige vente og opholdsområder. Adgangsdøre fra det fri til foyer-området er udefra først en skydedør til et vindfang med videre adgang enten via eller en separat skydedør med handicap-tryk for adgang uden om karruseløren. Glasdørene markeres jævnfør SBI anvisning.

Overgangen fra Foyer-området til de enkelte behandlingsbygninger formidles af farvesatte bygnings-nicher, hvor stærkt kulørte indskæringer i de enkelte bygningerne identificerer adgangsområderne til behandlingsfunktionerne, suppleret med relevant skiltning samt nødvendige markeringer.

På nederste etage af fællesbygningen indrettes kontorer og mødelokaler, som primært benyttes af personalet. Derfor er der i betragtningerne omkring tilgængelighed alene taget udgangspunkt i bygningsreglementets minimums krav. I hvert rum sikres der et frit manøvreareal for kørestolsbrugere og der indrettes et handicaptollet til administrativt personale. Fra mellemgangen mellem kontorafdeling og foyer er der adgang til elevator og trapper.

Bygningsnære udearealer

På de bygningsnære udearealer herunder have og ankomstområdet skal der særligt fokus på tilgængelige ruter, adgangsforhold, wayfinding, bevægelsesforløb, allergivenlig beplantning, sikkerhed, hvilepladser og belysning.

Eksempel på indhold:

Parkeringsanlæg har ____ antal handicapparkeringspladser, som placeres i umiddelbar nærhed af hovedindgangen. Belægningen på og umiddelbart op til handicapparkeringspladserne er niveaufri asfalt. Langs parkeringsanlæggets ydre side etableres en gangsti hen mod hovedindgangen. Stien er taktilt adskilt fra kørearealet med en græsribat, der fungerer som naturlig ledelinie. Gangstien oplyses fra lave lamper langs stien. Selve parkeringsarealet oplyses med høj gadebelysning.

Haveanlægget

Eksempel på indhold:

På den sydøstlige siden af bygningen etableres en lukket have, der skaber rum til rekreation og aktivitet. I haveanlægget er der niveaufri terrasser foran boenhederne. Havens beplantning indeholder ikke planter med giftige bær/blomster eller pollenbærende allergifremkaldende træer, græsser og blomster jævnfør plantelisten fra Astma og Allergi Forbundet.

I det grønne område etableres mindre rum til ophold og aktivitet langs et stisystem, der udformes som et tilbagevendende loop. På den måde sikres way-finding i haven, hvor beboerne finder tilbage til udgangspunktet. Alle stierne skal have en bredde, der muliggøre at mindst to personer kan passere hinanden og etableres med en fast og jævn belægning med stenslag uden niveauspring.

Der etableres bede og højbede, så beboerne kan deltage i havearbejdet og få oplevelser af blomstring, bladfarver og dufte året igennem. Højbedene imødekommer i størrelse og design kørestolsbrugere.

Den videre proces

I dette afsnit beskrives det videre samarbejde med rådgivere og tilgængelighedsauditøren indtil projektet ibrugtages herunder hvornår i projektet, der skal gennemføres tilgængelighedsaudits og i hvilken type møder tilgængelighedsauditøren skal deltage.

Eksempel på indhold:

For at imødekomme Aalborg Kommunes Bæredygtighedsmanual og for at optimere og kvalitets-sikre projektets tilgængelighed, skal projektet til audit hos en eksamineret tilgængelighedsauditør mindst en gang i hver projektfaser og umiddelbart inden ibrugtagningen. I hver projektfase fremsendes tegningsmateriale til auditøren og senere kan der gennemføres audits i det igangværende byggeri. Det forventes at auditøren deltager i opsamlende møde med arkitekt og bygherre-rådgiver mindst engang i hver projekt fase.